

Hooikaai laatste editie?

Evaluatie van een participatieproces.

Einde van een lange geschiedenis?

In 1999 stelde een conventie tussen de stad Brussel (eigenaar) en de BIM (Brussels Instituut voor Milieubeheer), deze laatste in staat over te gaan tot de heraanleg van de openbare ruimte tussen de Hooikaai en de Arduinkaai. Het project schreef zich in in een beleid dat er op gericht was kleine groene ruimtes met een sociale functie in achtergestelde wijken her aan te leggen.

Aanvankelijk maakt enkel het bestaande speelplein deel uit van de conventie. Met het oog op een coherent geheel vroeg de BIM om ook de parking achter de Koninklijke Vlaamse Schouwburg (Kvs) in het project te mogen betrekken, wat gebeurde.

De BIM wenste rond deze heraanleg de bewoners rond en in de omgeving van de Hooikaai te consulteren. Ze vroeg aan lokale verenigingen welke partner dat deel van het project, namelijk de bewonersbevraging, op zich kon nemen. De voorkeur ging uit naar RisoBrussel gelet op haar eerdere betrokkenheid in de heraanleg van de Pantserstroepensquare.

Eind 1999 ondertekende de BIM en RisoBrussel een conventie. RisoBrussel wierf een halftijds opbouwwerker aan die overleg pleegde met diverse, in de heraanleg van de Hooikaai geïnteresseerde bewonersgroepen, die openbare vergaderingen belegde en die de lokale verenigingen in een stuurgroep bijeen bracht.

Eind 2000, na ongeveer een klein jaar werken, overhandigden de bewoners hun verzuchtingen aan de Stad Brussel die hierrond een hoorzitting organiseerde. Als gevolg van talrijke meningsverschillen tussen de Stad en de BIM werd het project afgeblazen.

De gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2000 hertekenden het politieke landschap. De nieuwe schepen (van Groene Ruimtes) kreeg slechts

laattijdig en na enig speurwerk hoogte van het project.

Nog een jaar later volgde een nieuwe overeenkomst tussen de BIM en de stad Brussel, resp. RisoBrussel die in januari een nieuwe opbouwwerker aanwierf. Doel van deze tweede fase was het project sturen naar het openbaar onderzoek. Deze zou plaatsvinden in de loop van de maanden april-mei 2002. Om budgettaire redenen was een tijdsplanning opgemaakt die de afronding van het project voorzag tegen het einde van het jaar.

Het participatielukkig in deze hernieuwing had in principe niet de bedoeling om de gepresteerde arbeid met de verenigingen en de bewoners in vraag te stellen. Het betrof hier het voorstel om naast een speelplein ook in een sportterrein en rusthoeken te voorzien. Dat was ten andere ook de wens van de deelnemers aan de eerste bijeenkomst van 27 februari 2002 waarop het project heropgestart werd. Zij die er in de eerste fase bij waren vertelden de nieuwkomers over de akkoorden die uit de bus gekomen waren tijdens de laatste openbare vergadering voor het uiteenspatten van het project. Voor de bewoners belangrijke punten waren toen verworven geweest: het inrichten van het sportterrein, op voorwaarde dat die meer naar het rondpunt opschoof, het behoud van de parking, het rooien en verplaatsen van de bommenrij.

Participatie en mobilisatie tijdens de 2de fase.

Ofschoon bewoners tijdens de eerste fase van het project ruimschoots en rechtstreeks betrokken werden op de uitwerking van de plannen, werd in de tweede fase bijzondere aandacht besteed aan 2 „groepen” die zich gaandeweg manifesteerden. Enerzijds waren er de „nieuwkomers” in de wijk die zich zeer sterk roerden en daartoe ook over de mogelijkheden beschikten. Anderzijds was er een groep wiens stem in het debat allerminst verzekerd was.

De nieuwkomers manifesteerden zich een eerste keer tijdens de openbare vergadering van februari 2002. Zij waren er nog niet in 1999. Om de discussie in goede banen te leiden organiseerde de opbouwwerker een bijeenkomst tussen de BIM en deze personen die zich van dan af op een gestructureerde wijze in het participatieproces hebben doen gelden.

Het opbouwwerk organiseerde tegelijkertijd ontmoetingen met het publiek van sommige verenigingen uit de wijk om personen te informeren en te sensibiliseren waarvan kon verwacht worden dat ze niet spontaan rond de plannen voor de Hooikaai zouden mobiliseren. Zo werd gewerkt met vrouwen uit de wijk en met cliënten van de vzw Puerto, een vereniging die armen begeleidt. De opbouwwerker en de sociaal werkster van Puerto hebben met veel zorg het hoe en de consequenties van het participatieproces duidelijk gemaakt, wat bijvoorbeeld bij de vrouwen hielp de argumentatie voor het openbaar onderzoek te formuleren en op papier te zetten (zie kader). De participatie van jongeren werd georganiseerd in de schoot van een stuurgroep waarin leden van drie jeugdorganisaties waren vertegenwoordigd (Jongerencentrum Chicago, Le Toucan en Jeunesse Maghrébine).

In de loop van het participatieproces werden nauwe contacten onderhouden met handelaars, schooldirecties (Kanaalstraat en Saint-Jean Baptiste) en besturen van verenigingen rond de Hooikaai.

Al deze inspanningen stonden er borg voor dat alle belangen op en rond de Hooikaai aan bod kwamen.

Diverse groepen en belangen

Groepen en personen op en rond de Hooikaai hebben uiteenlopende belangen en uitdrukkingsmogelijkheden die variëren naargelang hun sociale status. Het opbouwwerk heeft volgende groepen geïdentificeerd.

- Een autonoom opererende actiegroep van personen die recent hun intrek genomen hebben rond de Hooikaai. Deze groep heeft in februari het plan van de

eerste fase in vraag gesteld en wel op het punt van gebrek aan groen en van de inplanting van het sportterrein.

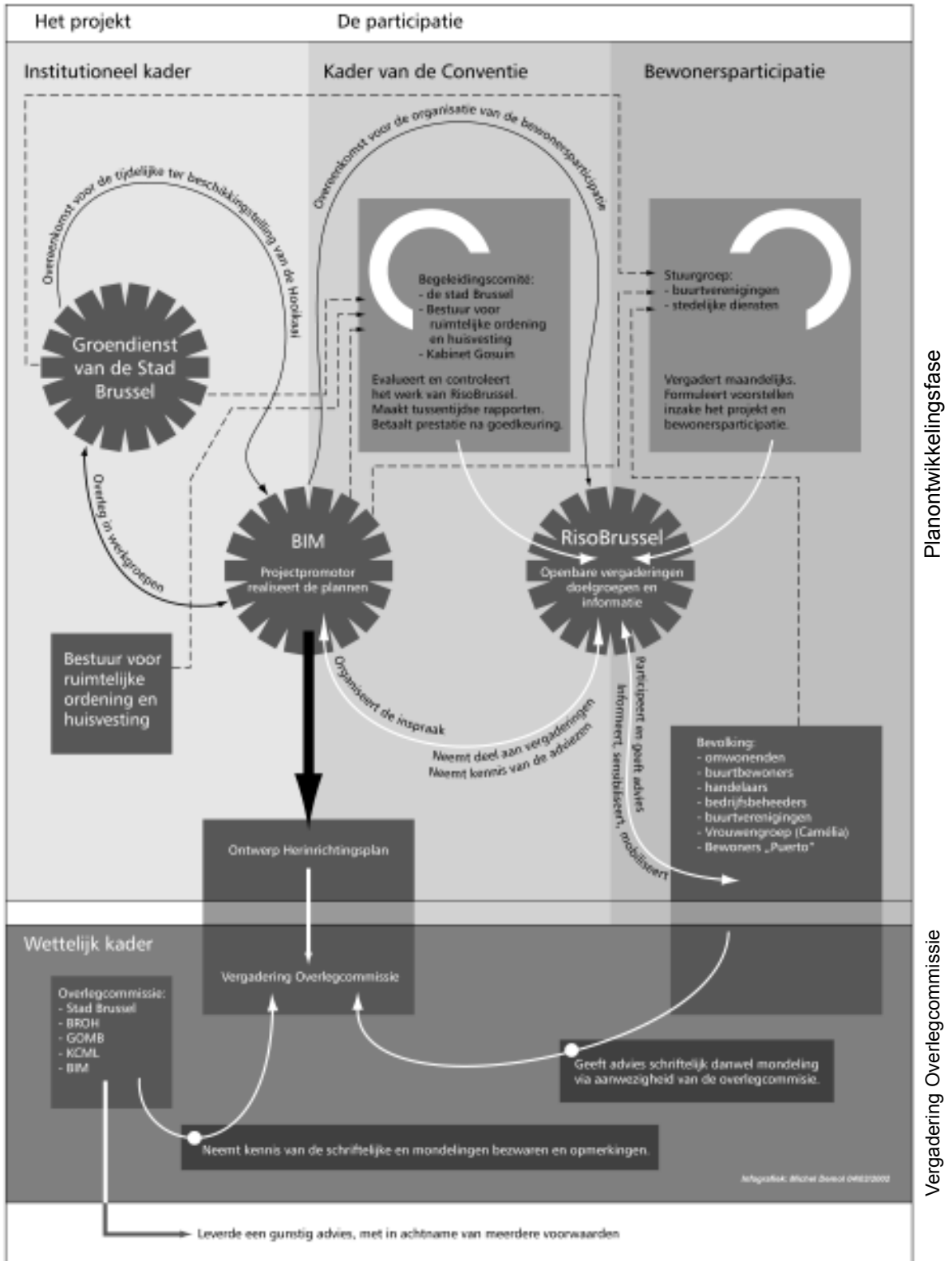
De capaciteiten van deze mensen om actie te voeren en middelen te mobiliseren waren aanzienlijk: herhaaldelijk optreden in de gesproken en geschreven media; vraag tot tegenexpertise in de kwestie van (het kappen van) de bomen; aanwezigheid van een deurwaarder tijdens de openbare vergadering; belangenverdediging door een advocaat in de bijeenkomst van de overlegcommissie. Deze groep organiseerde bovendien diverse manifestaties op de Hooikaai zoals daar zijn: plaatsen van panelen en zwarte vlaggen, opmaak van een petitie om het verzet tegen het project kracht bij te zetten.

- De handelaars. Hun aandacht gaat vooral uit naar de aanpalende straten en de parking. Ze waren aanwezig op de overlegcommissie en hebben zich ten individuele titel uitgedrukt.
- Groepen die omkadering en ondersteuning behoeven. Zij zijn voornamelijk geïnteresseerd in de speelterreinen. Weinig georganiseerd en vertrouwd met methodes van actie en debat zijn ze niettemin representatief voor bepaalde bevolkingsgroepen. Ondersteuning doorheen gerichte actie was noodzakelijk om hen te helpen in het participatieproces. Als gevolg hiervan hebben de vrouwen een gezamenlijke brief geschreven en enkelen waren aanwezig op de overlegcommissie en hebben er het woord genomen. Van hun kant hebben sommige inwoners schriftelijk gereageerd.
- De wijkverenigingen. Zij vertegenwoordigen het publiek waarvoor ze werken. Directies en animatoren namen deel aan de overlegcommissie.

Maatwerk

Gegeven het feit dat geen enkele publieke vergadering kan plaatsvinden gedurende het openbaar onderzoek en dit vanaf 5 september, heeft het opbouwwerk informatie verspreid over het planontwerp en de verdere overlegprocedure. Om de gehele bevolking te bereiken was enige diversificatie in de benadering noodzakelijk.

Participatie van de Hooikaai: organisatiestructuur

Zowel schriftelijk als mondeling werd informatie verspreid:

- bussen van informatiefolders in de wijk;
- organisatie van permanenties (overdag en 's avonds) waarop de plannen konden geraadpleegd worden;
- opsturen van informatie naar handelaars en andere personen die daar expliciet om vroegen;
- informatievergaderingen over het plan en de overlegprocedure in de schoot van de wijkverenigingen;
- informatievergadering met de directies van de 2 wijkscholen;
- verdere begeleiding en sensibilisering van de groep vrouwen.

Positie van partners en actoren op het terrein met betrekking tot het project

Alvorens zich aan een evaluatie te wagen is het belangrijk de diverse posities van de partners en actoren te overzien. Onderstaand overzicht is gebaseerd op observaties van de opbouwwerker.

- De BIM is de auteur van de projectontwerpen. De heraanleg van de Hooikaai is voor haar de bevestiging van haar expertise op het vlak van inrichting van het publieke domein.
- RisoBrussel is participatiebegeleider in conventie met de BIM. Zij koestert twee opties: enerzijds bekomen dat alle belanghebbenden kunnen participeren in de ontwerpfase van het project. Anderzijds, gegeven de context waarin dit participatieproces zich heeft ontwikkeld tenslotte ook iets concreets verwezenlijken op het terrein.
- Het is evident dat de stad Brussel opdrachtgever in de conventie met de BIM, in de persoon van de schepen van groene ruimten streeft naar een ontwerp van heraanleg dat tegemoet komt aan de verzuchtingen van alle belanghebbenden. Zoals gezegd laten zich bij bewoners en verenigingen verschillende posities aflijnen.
- Sommigen onder hen hebben zich sterk verzet tegen het plan en hebben overal bondgenoten gezocht (langs juridische weg, de media, de politieke wereld en het verenigingsleven). Het basisontwerp beantwoordde niet aan hun wensen en de wijzigingen die op hun vraag aangebracht waren (meer groen, verplaatsing van de speel-

terreinen) kwamen daar onvoldoende aan tegemoet. Verdere analyse doet het vermoeden rijzen dat hier persoonlijke belangen in het spel zijn. De wijk is in volle mutatie. Er wordt aanzienlijk geïnvesteerd in woningrenovatie en dat is niet zonder invloed op een zeker imago dat sommige personen voor de wijk voor ogen zweeft en waar het planvoorstel in zijn huidige vorm niet mee spoort.

- Een ander deel van de bevolking is sinds lang vergroeid met de wijk, of ze nu handelaars zijn of eigenaars of huurders van Belgische danwel vreemde origine. Zij koesteren het uitgesproken verlangen dat nu eens eindelijk een kwaliteitsvolle opknappbeurt in de plaats komt van de huidige „vuilnisbelt”. Binnen deze bevolking bestaat geen eensgezindheid rondom het planontwerp maar waarop staat dat er iets moet gerealiseerd worden. Onenigheid bestaat hoofdzakelijk rond de speelterreinen die sommigen elders ingeplant wensen te zien maar waar de jongeren nogal aan vasthouden en rond het al dan niet elimineren van de parking.
- De Overlegcommissie wordt voorgezeten door de stad Brussel die ook drie leden levert. Verder zijn er vertegenwoordigers van enkele Brusselse Overheden (BROH⁽¹⁾, GOMB⁽²⁾, BIM⁽³⁾, KCML⁽⁴⁾). Zij moet na afloop van de periode van openbaar onderzoek advies uitbrengen, na lezing en na de bewoners tijdens een vergadering van de Overlegcommissie gehoord te hebben. Bekommerenissen, eigen aan de administraties waartoe de commissieleden behoren, schemeren door de voorwaarden die aan het advies toegevoegd werden. Deze opmerkingen liggen niet noodzakelijk in het verlengde van de standpunten op het terrein maar voegen nieuwe elementen toe aan het dossier: bijvoorbeeld omtrent de plaats van de bomen, de keuze van het stadsmeubilair, enzovoort.

1) Bestuur voor Ruimtelijke Ordening en Huisvesting.

2) Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij Brussel.

3) In de gegeven situatie heeft het Brussels Instituut voor Milieubeheer zich van advies onthouden omdat ze de auteur is van het project.

4) Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen.

Evaluatie

Het is moeilijk om een participatieproces dat nog niet helemaal afgerond is, te evalueren. Een niet exhaustief overzicht presenteren van positieve ervaringen en knelpunten is wel mogelijk.

Positieve elementen.

Deze positieve elementen schragen de toekomst van het participatieproces.

* Er wordt wel degelijk geparticipeerd.

De vele brieven ten persoonlijke titel en collectief gericht aan de overlegcommissie tonen aan dat de informatiedoorstroming plaatsvond en dat wijkbewoners niet alleen luisterden maar ook aan de actie deelnamen. Een honderdtal personen heeft zich de moeite getroost om aan de vergadering van de overlegcommissie deel te nemen.

De kwaliteit en de representativiteit van het participatieproces moet worden onderlijnd.

Immers, een deel van de bevolking die vaak afwezig is op activiteiten waar naar haar mening wordt gevraagd liet deze keer niet verstek gaan.

De sensibilisering heeft er voor gezorgd dat deze groep reageerde op het openbaar onderzoek en actief deelnam aan het overleg.

Enkele vrouwen, niet gewoon om publiekelijk het woord te nemen, deden dat wel tijdens de vergadering van de overlegcommissie.

Omwonenden, handelaars, moeders, jongerenverenigingen, kortom een goede doorsnee van de wijkbevolking heeft schriftelijk danwel lijfelijk aan de overlegcommissie deelgenomen.

* Een gesmeerde samenwerking.

De constructieve contacten met de schepen van groene ruimten van de stad Brussel waren cruciaal in het verloop van het participatieproces.

Deze samenwerking verzekerde dat de bewonersstandpunten ernstig genomen werden en terecht kwamen in de plannen van de landschapsarchitecten van de BIM.

Hoe allochtone vrouwen aan het project participeerden.

Eerste bijeenkomst

Aanpak

Omdat een eerste vergadering met de vrouwen op 7 februari was voorzien als voorbereiding op de openbare vergadering van 27 februari 2002, nam ik me voor de groep die reeds geparticipeerd had in de eerste fase van het project terug samen te brengen. Na 3 weken zoeken moest ik evenwel besluiten dat deze groep niet meer bestond en van de grond af aan terug diende opgebouwd te worden.

Ik zocht de schoolpoorten op de Hooikaai op om de moeders te sensibiliseren die er hun kinderen afhaalden. Ik deed hetzelfde in de lessen die de Arabische school in de nabijheid van de Hooikaai aan vrouwen aanbiedt. Ik informeerde de schooldirectie over het project. Ik vroeg aan Bruno (RisoBrussel-opbouwwerker) mij naam en adres mee te delen van vrouwen die hij kende via zijn werking in de Houthulstbosstraat. Ik presenteerde me op de lessen van vrouwenwerking Camelia (die in deze periode echter maar matig werden bezocht). Ik gaf de datum van de bijeenkomst door aan de jongerenorganisaties (Le Toucan en Chicago) opdat ze de moeders van de kinderen uit deze organisaties zouden sensibiliseren. Om gelijkaardige redenen bezocht ik de school in de Kanaalstraat en de gemeentelijke crèche.

Resultaat

De eerste vergadering vond plaats in aanwezigheid van de BIM (dienst Sociale Begeleiding). Er waren 8 vrouwen aanwezig evenals de directrice van de Arabische school.

De vrouwen toonden zeer veel belangstelling voor het speelterrein en de speeltuigen die konden worden geplaatst. Ze wensten geïnformeerd te worden over de aard van de speeltuigen en waren van mening dat het speelterrein moest kunnen afgesloten worden.

Tweede bijeenkomst

Aanpak

Een tweede bijeenkomst vond plaats op 25 april. Ik ging door met het sensibiliseringswerk op straat en aan de schoolpoorten. Ik vroeg aan de jongerenwerking Jeunesse Maghrébine om deel te nemen aan de vergadering. Bruno deed hetzelfde in het sociaal huisvestingscomplex Houthulstbos.

Resultaat

Op deze vergadering waren 13 vrouwen aanwezig. Ik nam de tijd om richting te geven aan deze ontmoeting. Ik wilde duidelijkheid over de wensen van de vrouwen. Ik begon dus met luisteren naar hun

* Evaluatie van het project in functie van de adviezen van de bevolking.

Het projectvoorstel van februari 2002 evolueerde in functie van de vragen van bewoners: meer parkeerruimte aan weerszijden van de kaai, meer groen en verplaatsing van de speelterreinen waren expliciete bewonersvragen waarmee rekening gehouden werd.

* Erkenning van de rol van het opbouwwerk.

Tijdens de permanenties zochten bewoners telefonisch contact of kwamen ter plekke de plannen consulteren.

Ook de uitnodigingen van de BIM om te participeren aan de werkvergaderingen met de groendienst van de stad Brussel geeft blijk van erkenning van de rol, de terreinkennis en de expertise van het opbouwwerk. Het driemaandelijks activiteitenverslag zorgde ervoor dat de bewonersadviezen onder de aandacht van de leden van het begeleidingscomité kwam en legitimeerde ook vanuit die kant de positie van het opbouwwerk.

Moeilijkheden.

Moeilijkheden rond de bewonersparticipatie hadden betrekking op de duur van het proces, op de definiëring en de doelstellingen van participatie, op de toegewezen rollen en tenslotte op de noodzakelijke evaluatie.

* Het participatieproces en de tijd.

Het participatieproces had te lijden onder de tijd. De heraanleg van de Hooikaai onder auspiciën van de BIM was aan zijn tweede versie toe en ook eerdere pogingen waren op niets uitgelopen. Dit had een weerslag op sommige actoren. Begin 2002 viel er bij bewoners en verenigingen een zekere vermoeidheid en wantrouwen te bespeuren rond nog een nieuwe ronde. Dankzij de openbare vergadering van februari 2002 kon het nieuwe project in aanwezigheid van de politieke partner (stad Brussel) zeer vlug voorgesteld worden en er kwam dan ook een positief antwoord met betrekking tot de wenselijkheid van een herneming. Daarna vonden echter geen openbare infoverga-

deringen meer plaats zodat de aangebrachte wijzigingen slechts zichtbaar werden in september tijdens het openbaar onderzoek. Dat alles zo traag gaat bemoeilijkt de mobilisatie van sommige bewoners die het laten afweten omdat ze toch niets zien komen.

* Algemene doelstelling van het project.

Aanvankelijk, in 1999, was de doelstelling die politiek vooropstond bij heraanleg van publieke ruimten met sociale inslag niet voor iedereen duidelijk, wat aanleiding gaf tot de meest uiteenlopende voorstellen, los van het participatieproces. Toentertijd was verheldering op dat vlak noodzakelijk.

De participatie-idee als constituerend element in het project voor de heraanleg van de Hooikaai lijkt momenteel in het gedrang te komen door de voorwaarden die de leden van de overlegcommissie aan hun gunstig advies toegevoegd hebben. Deze voorwaarden voegen nieuwe accenten toe aan het ontwerp die niet altijd inspelen op bezwaren die door bewoners werden aangebracht en die zich ook niet altijd lijken te spiegelen aan de oorspronkelijke sociale beleidsdoelstellingen.

* Definitie van het participatieconcept en de participatiepraktijk.

Omdat het begrip participatie een erg brede invulling kan krijgen, dringt zich een klare definitie op om meerduidige interpretaties te vermijden en om te beletten dat eenieder het begrip naar eigen goeddunken invult. Ook bewoners die aan een participatieproces wensen deel te nemen hebben recht op dergelijke uitklaring.

De conventie⁵⁾ tussen de BIM en RisoBrussel preciseert de organisatie van de participatie via informatie, publieke overlegvergaderingen en contacten met specifieke doelgroepen maar zegt weinig inhoudelijks over het participatieproces noch over de rol van de diverse partners.

5) De conventie voorziet in overlegvergaderingen, in vergaderingen met specifieke doelgroepen, in de opmaak en verspreiding van informatiebrochures. Eens de heraanleg in de stijgers moet RisoBrussel onderzoeken hoe bewoners in socio-professionele projecten en in het geplande sociaal artistieke project kunnen ingeschakeld worden.

De afwezigheid van een vooraf uitgestippelde participatieprocedure wreekt zich bijvoorbeeld in het feit dat het uiteindelijk plan niet in een finale sessie aan de diverse partijen werd voorgelegd. Zo konden vermoedelijk mensen die radicaal gekant waren tegen het eindproduct hun visie bij omwonenden overmaken zonder dat de BIM in de mogelijkheid verkeerde haar eigen visie daar tegenover te stellen.

Het gebrek aan aflijning van de rol van de diverse actoren lag aan de basis van misverstanden eens het overleg van wal stak. Zo wensten de vrouwen inspraak tot op het vlak van de keuze van speeltuigen voor het speelterrein. De jongerenverenigingen wensten zich in te schakelen in het socio-professionele luik op grond van een opruimingsactie die echter gerealiseerd werd door de gemeentelijke diensten. Ze hebben dan maar een keuze gemaakt uit een door de BIM opgestelde lijst van taken waarvoor geen bijzondere kwalificaties vereist waren.

* De rol van het opbouwwerk.

Geconfronteerd met het globaal verzet van enkele personen wenste de BIM dat het opbouwwerk als „verzoener” tussen tegengestelde standpunten zou optreden. Het opbouwwerk zag het echter maar als zijn taak de dialoog te organiseren door de uiteenlopende meningen bij elkaar te brengen (zo werd een ontmoeting georganiseerd tussen fervente tegenstanders en medewerkers van de BIM).

Het feit van de conventie tussen RisoBrussel en de BIM deed sommigen twifelen aan de onpartijdigheid van de inspraakbemiddeling. RisoBrussel werd beschouwd als zijnde afhankelijk van de projectpromotoren (de BIM). Uit dezelfde hoek kwam het verwijt dat teveel aandacht uitging naar het werken met lokale organisaties en dat sommige sociale groepen meer ondersteund werden dan andere. Dit standpunt, dat overigens niet door iedereen gedeeld werd, onderstreept het feit van de diverse interpretaties ten aanzien van de specifieke rol van de inspraakbemiddelaar. Op grond van zijn expertise en van de kennis van het terrein is deze erop gericht zo veel mogelijk mensen tot inspraak en participatie uit te nodigen en dit met het oog op een zo groot mogelijk representativiteit.

wensen, wat ze belangrijk vonden. Ik zette alles op flap. Uit persoonlijke contacten met enkele vrouwen waren me een aantal problemen omtrent de spelmogelijkheden van hun kinderen duidelijk geworden. Tijdens de vergadering ging ik daar dieper op in. Het was duidelijk dat het gebrek aan spelmogelijkheden varieerde naar gelang de plaats waar de vrouwen woonden. Ook de keuze van speeltuigen, de veiligheid en het onderhoud werden als zeer belangrijk gezien. Vervolgens vroeg ik hen over welke acties ze akkoord gingen in de wetenschap dat er op een avond een laatste openbare vergadering zou georganiseerd worden en dat er in het kader van de overlegprocedure door de stad Brussel een bijeenkomst zou plaats vinden, ditmaal overdag. Ik benadrukte dat het dan mogelijk was daar persoonlijk te reageren maar dat dit schriftelijk ook kon.

Slechts weinig vrouwen stelden zich kandidaat voor de avondvergaderingen. Allen daarentegen gingen akkoord om in groep een brief te schrijven. Enkele vrouwen zouden aanwezig zijn op de vergadering met de stad.

Men ging er mee akkoord in bewuste brief de verschillende problemen (afhankelijk van waar men woonde) op te sommen.

Derde bijeenkomst

Aanpak

De vergadering van 19 september vond plaats tijdens de periode van het openbaar onderzoek. Opnieuw werd veel zorg aan de werving besteed.

Resultaat

Deze vergadering bood de gelegenheid om het projectplan zoals het voor lag in het openbaar onderzoek te presenteren en om commentaar te verzamelen op het plan in vergelijking met de brief die was opgesteld (cfr. hoger en wel door de vrouwen van het Houthulstboscomplex, de Handelskaai, de Oppemstraat, de Kanaalstraat en van diegenen wier kinderen naar de scholen op de Hooikaai gingen). Daar in deze brief niet genoeg nadruk lag op de properheid en het onderhoud van het nieuwe park, werd deze opmerking geïntegreerd.

Er waren een 10-tal vrouwen aanwezig. Het schooljaar was net begonnen en het informeren van de vrouwen was geen sinecure. Ik heb dan de vrouwen gecontacteerd die in de vergadering van april hun akkoord gegeven hadden en verder nog informatie verspreid in de lessen van Camelia.

In de evaluatie van de eerste projectfase (1999) was reeds gewezen op spanningen tussen de rol van coördinatie van het participatieproces waarin diverse actoren geïmpliceerd zijn en deze van stimulator van de meest achtergestelde groepen.

Deze spanning had tot disfuncties geleid. Met deze evaluatie m.b.t. tegengestelde rollen en posities werd onvoldoende rekening gehouden in de conventie naar aanleiding van de tweede ronde. Met andere woorden: de visie op inspraakbegeleiding werd op grond van deze evaluatie niet aangepast.

* Een ontoereikende diagnose.

De kansen en bedreigingen van inspraakbemiddeling op en rond de Hooikaai evenals de historisch gezien zwakke posities van minder begoede groepen waar het maatschappelijke participatie betreft zijn aspecten van een problematiek die slechts gedeeltelijk voorafgaandelijk geanalyseerd werden. Een degelijke analyse had de te hanteren methodieken in het participatieproces kunnen beïnvloeden. In dat opzicht moet een zekere demobilisering van het verenigingsleven worden vastgesteld. Wellicht werd teveel gevraagd van actoren die in dergelijke wijken reeds overvraagd zijn.

Enkele aandachtspunten voor de toekomst.

Bewonersparticipatie is noodzakelijk en beantwoordt aan een behoefte in de Chicagowijk. Een volgehouden inspanning op dat vlak kan bewoners bewust maken van het feit dat ze hierin voor hun wijk een rol kunnen spelen. De vrouwengroep, hoewel weinig gestructureerd, kan evolueren. De moeders die in het project participeerden hebben er blijk van gegeven hun belangen te willen verdedigen.

Hieronder worden enkele elementen aangedragen waarmee men best rekening houdt bij de organisatie van een participatieproces.

* Naar een gemeenschappelijke definitie en een uitzuivering van posities.

De participatiedefinitie moet de nagestreefde doelstellingen verhelderen: gaat het om informatie; om raadpleging; om overleg? Dergelijke definitie moet

een akkoord toelaten omtrent de praktijken die men inzake participatie wenst te ontwikkelen. Dergelijke definitie zal richtinggevend zijn voor de taken van de diverse actoren en zal toelaten de respectievelijke posities en rollen te identificeren. Het spreekt voor zich dat dergelijke definiëring rekening moet houden met de situatie op het terrein.

Het doel van de actie moet duidelijk zijn evenals het statuut van de actor die het participatieproces zal begeleiden. De ene groep mag zich terzake niet in het nadeel voelen ten opzichte van de andere. Informatie omtrent de gehanteerde methodes is hier primordiaal zodat men zou weten binnen welk kader één en ander zich afspeelt.

* Het belang van diagnose en methodologie.

Participatie- of inspraakbemiddeling is een moeilijke evenwichtsoefening. Niet iedereen is in een zelfde mate tot participeren in staat. Middelen zijn ongelijk verdeeld, wensen en verwachtingen zijn dikwijls tegengesteld en gekleurd door persoonlijke belangen. Het is dus belangrijk om iedereen kansen tot spreken te geven en de beste middelen te zoeken opdat iedereen zou kunnen deelnemen aan het inspraakproces.

In de context van de Hooikaai moet een verfijnde analyse van de mogelijkheden van en de verhoudingen tussen bewonersgroepen een inspraakproces voorafgaan. De situatie op en rond de Hooikaai is in die zin uniek dat er sociale groepen samenleven met uiteenlopende mogelijkheden en belangen. Een analyse van sterktes en zwaktes, van kansen en beperkingen, van kosten en baten leidt er toe aangepaste methodes te kiezen die aan iedereen de hoogst mogelijke kansen bieden.

Ervaringen met bewonersparticipatie zijn nog eerder bescheiden maar diverse methodes werden reeds uitgetest. Het samenleggen van de ervaringen kan een surplus opleveren. Het is nuttig om zich te informeren aangaande de beschikbare ervaringen en methodes die in verschillende situaties aangewend werden en om gezamenlijk na te denken omtrent de rol die men bewonersparticipatie toedicht in een wijk.

Het organiseren van bewonersparticipatie is een complex proces dat continu moet geëvalueerd worden. Dergelijke evaluatie laat toe wijzigingen aan te brengen in overeenstemming met een steeds wijzigende situatie.

Post Scriptum.

Momenteel is het project voor de heraanleg van de Hooikaai geblokkeerd.

De voorwaarden die de Overlegcommissie aan haar positief advies heeft toegevoegd plaatsten de BIM voor technische en principiële moeilijkheden. Wanneer de BIM rekening houdt met deze voorwaarden is ze verplicht het project te hertekenen. Anderzijds worden met dit advies voorafgaandelijke akkoorden op de helling gezet. De BIM heeft haar positie schriftelijk overgemaakt aan de stad. Ze wijst op het feit dat het project onder andere het resultaat is van een akkoord met meer bepaald de diensten van de stad Brussel. Ze geeft ook een overzicht van de verschillende punten van overeenstemming die aan de basis liggen van het projectplan.

Het opbouwwerk van zijn kant als participatie-begeleider schreef een brief gericht aan de instanties die verantwoordelijk zijn voor de heraanleg van de Hooikaai. Verwijzend naar de historische context compromitteert een stopzetting van het project het geleverde werk en zal het ook toekomstige acties in de sfeer van participatie in de wijk compromitteren.

Enkele leden van de stuurgroep hebben zich voorgenomen schriftelijk te reageren bij de leden van de Overlegcommissie. Ze beschouwen het stilleggen van het project als een gebrek aan loyaleiteit ten aanzien van de partners, de geleverde inspanningen en de adviezen van bewoners. Men kan alleen maar hopen dat er bij een hervatting van dit project werkelijk kwestie is van een laatste editie.

Véronique Maertens,
januari 2003.

Vierde bijeenkomst

Aanpak

Op 14 oktober werd een vergadering belegd ter voorbereiding van de overlegvergadering van de dag daarop. Ik maakte opnieuw gebruik van de bestaande informatie- en communicatiekanalen.

Resultaat

Op deze vergadering waren een vijftiental vrouwen aanwezig.

Het kwam er vooral op aan mij te verzekeren van de aanwezigheid van zoveel mogelijk vrouwen op 15 oktober. Sommige schrokken er voor terug om dan het woord te nemen.

Gegeven het feit dat het werk tussendoor voornamelijk bestond uit individuele contactnames was het belangrijk voor de bijeenkomst van de overlegcommissie een eigen vergadering te beleggen. Zo kon ik kennismaken met de vrouwen die de brief ondertekend hadden. Tegelijk kon ik verslag uitbrengen over de algemene context van het project en de gevolgde methode in het participatieproces verantwoordelijk. Te noteren valt dat sommige vrouwen door te ondertekenen hun sympathie met de voorstellen betuigden, zonder zich evenwel verder te engageren.

De overlegcommissie

Op 15 oktober waren 14 vrouwen present, sommigen vergezeld van hun kinderen.

Drie vrouwen namen het woord en gaven uitdrukking aan hun noden en wensen en die van hun kinderen.

De evaluatievergadering

Op 31 oktober vond een evaluatievergadering plaats waar de opvolging van de standpunten aan bod kwam evenals de meest recente informatie.

Hierop konden de vrouwen hun indrukken kwijt, werden persartikel overlopen en informatie gegeven omtrent het advies van de Overlegcommissie.

(VM)

